

A *La Gazetta Italo-Ungherese* folyóirat legutóbbi számában három frás olvashatunk az elmúlt évtized legsikeresebb regényeinek egyikéről, *A rózsza nevé*ről. Barna Imre a fordítás műhelyitkairól vall. A dolog egyetler szépséghibája az, hogy Ecónak címzett levelét a nyárelőn magyarul is megjelent könyv utószavaként olvashattuk.

Klaniczay Gábor esszéje – *Még egy rózsza Ecónak* – hangzatos felcímet visel: Történelmi gondolatok a regény olvasati rétegeiről, s ez az a kecsgetteti olvasóját, hogy talán felfed valamennyit ama olvasati rétegekből, illetőleg a mű kulturális és történelmi utalásainak bonyolult szövevényéből. Ám csalódnia kell annak, akit megtéveszt a felcím. Klaniczay írása legfőképpen szerzőjének személyes élményeit taglalja, bár felvet egy másik, a mű olvasata szempontjából nem kevésbé lényeges kérdést is. Azt feszegeti ugyanis, hogy vajon mi lehet a magyarázata a mű osztatlan sikerének, miért olvassák rajongva világszerte, nemre, korra és műveltségre való tekintet nélkül? (Leszámítva természetesen a mindenkor ellen-sznobokat.) A válasz meglehetősen hevenyészettnek tűnik. Való igaz ugyanis az, hogy a krimi és a történelmi lektűr műfajának szerencsés ötvöze önmagában is szavatolhatná a regény sikerét. A detektívregény, minden regényformák legmetafizikusabbja, újabb reneszánszát éli napjainkban, s ebben nem kis szerepe van Ecónak. Minden bizonnyal helytálló az is, hogy Eco európai módon szól az európai kultúra és civilizáció egészét érintő kérdésekről, egyfajta olvasatban: annak válságáról és kiütkereséséről egyaránt. Ehhez pedig kiváló terepnek bizonyul a késő középkor világa, a maga válságával és kiütkeresésével. „Valahogy ismerősnek tűnik e világ nekünk, és ugyanakkor döbbenet kell tudomásul vennünk, hogy nem Eco aktualizál... A világ központjának tűnő, ámde belső intrikáknak, külső hatalmak befolyásának kitett kolostorba, s azon belül is egy tökéletes, ugyanakkor szörnyűsége labirintusba zárva az európai kultúra alapkérdései lapulnak: az ismeret szabadsága vagy cenzúrája, a nevetés joga vagy tilalma, a felelős tradíciómegőrzés kötelessége vagy lehetetlensége.” szóval, mindez így igaz. Érzésem szerint azonban mégsem elégséges ez a magyarázat. Főként azért nem, mert nem vet számot Eco könyvének talán legtriviálisabb tulajdonságával. Ez a regény ugyanis nagyon jól van megírva. Mondhatni, szemtelenül jól egy „kezdő” regényíró-

hoz képest. Másfelől a „megírtság” önmagában mit sem érne, ha Adso és Baskerville-i Vilmos története nem irónikus distanciával lenne előadva. Az irónia a regény sikerének egyik legfontosabb komponense. Ezért tökéletesen egyet lehet érteni Klaniczay Gáborra, amikor rokonságot lát Eco műve és Szerb Antal *Pendragon* legendája között.

Az összeállítás harmadik darabja Oláh Éva interjúja Ecóval. A mester természetesen ezúttal is következetesen nem válaszol, amikor a regény sikerének titkáról, vagy műve értelmezési lehetőségeiről faggatják. A regényírónak nem tiszte, hogy saját alkotását értelmezze. Jólnevelt írónak el kellene hunynia abban a pillanatban, amikor regénye megjelenik, hogy jelenlétével se zavarja az interpretátorok munkáját, jegyzi meg tréfásan, az önfenntartás ösztöne azonban sajnos legyőzi az udvariasság eme gesztusát. Az író „az emberiség funkcionáriusa”, elhivatottsága azonban semmilyen irányban nem jelenthet teljes elkötelezettséget, még saját elv-társai, saját pártja felé sem. A középkor azért érdekes számunkra, mert mindaz, amit az európai kultúra sajátosságaként vagy éppenséggel modernként élünk meg, ott és akkor született. Az olvasónak ezért tűnhet ismerősnek a regény világa még akkor is, ha más szempontból gyökeresen idegennek érzi. A szemiotika és a krimi szorosan összefüggő fogalmak. A detektív tulajdonképpen szemiotikus, aki megfejt, azaz értelmezi a számára hozzáférhető jeleket. Végül, de nem utolsó sorban: az írás szempontjából nincs különösebb jelentősége annak, hogy valaki szövegszerkesztővel vagy hagyományos írógéppel ír, legfeljebb annak, hogy tollal vagy géppel dolgozik.

(La Gazzetta Italo-Ungherese 1988/2.)

KESZTHELYI ANDRÁS